

Naša živinoreja.

(Dalje.)

4. Prešiči.

Dne 25. julija: na trg pripeljanih je bilo pitanih in mladih 3526 in plačevali so se žive vage kilo pitani po 52—55 kr., mladi po 37—45 kraje.

Dne 1. avgusta: na trg pripeljanih 3290 glav, plačevali so se pitani po 52—54 kr., mladi po 38—45 kraje.

Dne 8. avgusta: na trg pripeljanih 3015 glav, ki so se plačevali pitanci po 53—55 kr., mladi pa po 36—45 kr. kilo.

Dne 17. avgusta: na trg pripeljanih 1112 prešičev, ter so plačevali pitance po 50—56 kr., mlade pa po 38—48 kr. kilo.

To je le nekoliko številka iz dunajskega živinskega trga, iz katerih si uže bralec vsak sam lahko napravi podobo o tamošnjih cenah in pa o svotah mesnine, katero Dunajčani leto in dan povžijejo.

Za leto 1881. javljajo se sledeče okrogle številke: Dunajčani pojedli so leta 1881.

govedine	150.000	glav,
telet	250.000	"
prešičev	250.000	"
ovac	300.000	"
jagnjet	60.000	"

Preračunajmo malo, koliko je vsa ta živina vredna v denarji:

a) Govedina na dunajski trg pripeljana se najnižje lahko ceni vsaka po 600 kil žive vage, ako se temu privzame poprečna cena 57 gold. za 100 kil, bi stala vsaka glava po 342 gold., vseh 150.000 glav po 342 gold. vrže 51,300.000 gold.

b) Telet 250.000 cenimo poprek samo po 56 kil ali po starem centu (kar za Dunaj ni previsoko, zato ker teleta prihajajo od govedine velikega plemena in se koljejo nekaj stareji kakor pri nas); ako vzamemo poprečno ceno 38 kraje. za kilo, stane vsaka glava 21 gold. 28 kr., znaša cena za vseh 250.000 glav 5,320.000 gold.

c) Prešičev 250.000 smemo gledé na mnogo 4—5 starih centov težkih, pa tudi z ozirom na veliko število nepitanih, spod leto starih, poprek ceniti glavo na 100 kil, ako jih po poprečni ceni računamo kilo po 45 kr. ali 100 kil po 45 gold., stane vseh 250.000 prešičev vsega leta 11,250.000 gold.

d) Ako cenimo 300.000 ovac poprek po 10 gold., stanejo vse 3,000.000 gold.

Tedaj stane

a) govedina	51,300.000	gold.,
b) teleta	5,320.000	"
c) prešiči	11,250.000	"
d) ovce	3,000.000	"

skupaj 70,870.000 gold.

katero leto in dan plačuje Dunaj za omenjeno živino brez ozira na veliko množino divjaščine, kuretine itd.

Izmed vseh vrst navedene živine hočemo si bolj natančno najprej ogledati naše in dunajske tržne cene pri govedini in pri tem še vse druge pogoje, kateri vplivajo na lastne stroške prodajalčeve.

Primerimo pred vsem naše domače in dunajske tržne cene pri pitanih volih.

Znano je sicer, da kupčija z voli pri nas ni tako vredjena na velikih trgih, da bi se barantalo vse na vago, temveč kupčija teče pri nas redno še za vola ali samca ali za par in to skoraj zmiraj v škodo živinorejca; prodajalec, akoravno vaje živino na težo ceniti,

razun slučaja, da jo prej na vago dá, redko kdaj vé natančno težo svoje na trg postavljene živine.

Ako tedaj mi hočemo naše cene primerjati z dunajskimi, razume se to samo od dosti velikih odraščeni in pitanih volov, in cena za 100 kil žive vage od živine, ki je postena vsaj 12 ur.

Gledé tega bilo bi sicer treba primerjati tržno ceno iz Trsta, z Gorice, Reke, Postojne, Kranja, Ljubljane, Novega mesta, Metlike, Brežic, Celja in Celovca, toda za prvo primerjanje zadostovalo bode, ako se vzame tržna cena ljubljanska, katera zarad lege trga nekako sredo drži med višimi cenami proti laški strani in nižjimi proti hrvaško-ogerski strani.

V Ljubljani se tržna cena od govedine ne zapisuje uradno od 100 kil, ampak poročila glasé se od para pitanih volov, ki se prodajajo od 300 do 350, največ 400 gold.

Pisatelj teh vrst popraševal je tedaj pri več gospodarjih, ki so živino prodajali, in pri mesarjih, po čim se dobro pitani voli prodajajo zdaj v Ljubljani, in odgovor je bil: stari cent se zdaj speča za 15 gold., in ako so voli prve vrste, za 16 gold. — Vzemimo tedaj najvišjo zdaj dosegljivo ljubljansko ceno 16 gold. za stari cent, kar znaša na 100 kil preračunano okroglo ceno 28 gold. 50 kr. — Tej ceni nasproti pa stoji izmed v zadnji številki „Novic“ navedenih dunajskih cen najnižja 54 gold. za 100 gold., razloček je tedaj izdatno velik, ki bi znašal 100%, ako bi računali z dunajsko sedanjo poprečno ceno 57 gold. Ogledati si je pa zdaj treba iz zanesljivega vira in na drobno vse stroške, ki nastanejo iz prevažanja govedine iz Ljubljane na dunajski trg do oddaje živine, potem še le se bo pokazalo, ali se splača, našo dobro pitano govedino pošiljati na dunajski trg. V ta namen treba je pred vsem vedeti stroške in pogoje prevažanja govedine na železnici.

(Dalje prihodnjič.)

Tržaška razstava.

Bosna in Hercegovina.

Oddelek za mornarstvo in pa za Bosno in Hercegovino sta pod eno streho, kakor stopiš iz prvega oddelka, nabajaš se kar nenadno v Bosni in Hercegovini. Precej pri vhodu pade tvoj pogled nehoté na ono stekleno omaro, v kateri vidiš družino bogatih Srbov iz Bosne v krasni narodni opravi; ženske v svilnatih hlačah, baržunovo jopico, vso prepreženo sè zlatom, moškega sè širokimi hlačami, kratko, vse z zlatom prepreženo fanelo, s pasom v različnih barvah in za pasom handžare in samokrese, vse z dragocenimi kamni in zlatom vložene; ves ta lišp ti daje pravi pojem o orientalnih šegah in nošah. Vse te obleke tako umetno izdelane pa kažejo dober okus in veliko umetnost Bošnjakov, kar se tiče ročnih del, kajti vsa ta dela so napravljena z roko doma.

Razen teh oblek so še druge jako drage in krasne jopice, bunde, košulje, vse iz svile, baržuna in drugih najfinejših tkanin delane in bogato umetno vezene; da je vse to kaj lepega in dragocenega. dokaz je uže cena, ker taka bunda iz baržuna stane do 300 gold. in še več. Nadalje vidiš v tem oddelku mnogo drugih jako umetno izdelanih preprog, robcev, potem tkanin tako finih, da jih pri nas more nositi le najbogateja gospoda. To nam kaže, da imajo v Bosni ne samo dober okus, temuč tudi spretno roke za najfinejša ročna dela; vsaka poznavalka ročnih del mora temu pritrditi; večina teh del pa dohaja iz turških haremov, a znano je, da zaprte ženske največ napredujejo v ročnih delih.

Še drugo obrtnijo Bošnjaki jako čislajo; na razstavi nahajamo vse polno lepo, fino in okusno izdelane zlatenine in srebernine, kakor so zaponke, verižice, prstani, majhni kozarčki itd. Vse to je tako fino, iz samih nit spleteno, da bi človek mislil, da je cifrano: tako delo se imenuje tehnično: filegran (po naše: drobno), in je bilo v srednjem veku v Italiji v najlepšem cvetu, zdaj se orijentalci poglavitno s tem bavijo in so Bošnjaki v Trstu razstavili resnično tako lepa filegranska dela in po tako nizki ceni, da utegnejo Bošnjaki v Trstu vse prodati, kar so sèm pripeljali.

Še tretja obrtnija je v Bosni jako razvita, namreč krznarija; oni lepi čevlji iz safiana, oni kovčegi, one konjske oprave; vse to v raznih barvah je jako lepo in fino in kaže, da je v Bosni krznarija na precėj visoki stopinji.

Omeniti je tudi izdelkov iz bakra, s katerimi se more Bosna ponašati. To je poglavitno, kar se tiče obrtnije v Bosni; lepo je in dobro tudi; vendar pa bi se vse tam, skoro bi rekli, ljudem prirojene obrtnije mogle še veliko zboljšati in razširiti, ako bi prava roka porabila narodne dobre sile, da bi se vse to delalo v veči meri po fabriško in bi se v poštev jemal tudi evropski okus. — Bosna more torej prav lepo napredovati, le šol in kapitala pa dobre pravične vlade je treba.

A kar je Bosna razstavila v obrtnijski stroki, ni nič proti temu, kar nam ona kaže v stroki poljedelstva, živinoreje, sploh kmetijstva in tudi rudarstva.

Kmetijski del bosenske razstave daje nam najlepši dokaz o bogastvu Bosne. Tu vidiš vsakovrstne rude: bakreno, železno svinčeno, antimonovo, zlato, s kratka, skoro vse vrste rude so zastopane in izkazi dotičnih rudnikov nam kažejo, da ima Bosna skoro v vseh krajih velike množine rud, in da je za avstrijske kapitaliste in pridne podjetnike v Bosni jako bogato polje. — Razstavila je Bosna tudi mnogovrstnega lepega žita in sadja.

Kar se tiče sadjarstva, čestitati moramo Bošnjakom; takih suhih sliv, hrušk in družega suhega sadja gotovo ni nikjer v Evropi, sadjarstvo je pa tudi močna stran Bosne.

Vina je razstavila Hercegovina; ona so v okusu in barvi enaka uže več poznanim dalmatinskim vinom.

Občudovali smo lepe kože od raznih živali in veliko zbirko surovin za krznarijo, roj, ježice, čreslo — vse to ima Bosna v najboljši kakovosti.

Omeniti moramo še moke, piva, sladčic; potem raznih lesenih rezljarij, posod in drugih jako lepih izdelkov iz lesa, in dostaviti, da lesna obrtnija v Bosni je še majhna, pa čaka naših slovenskih mojstrov, da jej pridejo na pomoč. Bosna ima velikanske gozde in lesa vsake vrste; kedar bode imela tudi ceste, bode tam doli gotovo lepega zaslužka za marljive slovenske lesne obrtnike vsake vrste.

Konečno nam je še omeniti modelov turških hiš, džamij, a vse to je manjše vrednosti, več nas so zanimala dela dijakov raznih novih šol, katera kažejo, da po novem vrejene avstrijske šole v Bosni vendar mnogo koristijo.

Lepo izdelane so tudi nekatere basrelifne karte Bosne, Sarajeva in drugih krajev. Skupni vtisek bosanskega oddelka je prav dober, kaže nam pa, da je Bosna po naravi jako bogata dežela, ki bode Avstriji mnogo koristila, ako naši državniki dobro razumejo svojo nalogo.

Bosenska razstava je majhen kažipot za podjetne in marljive ljudi, ki utegne dobro vplivati na razvoj te dežele.

(Dalje.)

Za kemičnimi izdelki pridejo izdelki iz žita, moke, močnate jedi, sladčice, pivo, vino, olje itd. V tem oddelku (III.) so razstavili nekateri Tržačani še precėj dobre stvari, tako na primer, je razstavil Luka Kocijančič iz Trsta jako fine pekarije, biškote, sladčice itd., vidi se, da ima veliko dela in da svoj suhar, navadni in fini, razpošilja celó v zunanje kraje; pohvaliti moramo tudi makarone, bigolje in druge močnate izdelke iz tovarne g. Pascutto iz Trsta, kateri ima vedno izvrstno, svežo in ceno blago; to pošteno firmo moremo priporočati našim trgovcem.

Firma A. Valerio iz Trsta je razstavila kakih 50 različnih kvalitét čokolade, ta firma in pa firma N. Lejet delate Trstu vso čast; čokolada obojih gre daleč po svetu. Lepe reči je razstavila v tej stroki tudi tovarna Küfferle iz Beča, a kar se tiče čokolade, vsakovrstnih sladkarij, kompostov, s kratka sladkarij vsake vrste, ima pač prvo mesto firma Tschinkel in sinovi, ki ima več fabrik in eno tudi v Ljubljani, in gotovo ne sežemo čez meje, ako rečemo, da je ta firma v sladčicah prva v Avstriji. Na tržaški razstavi je ta firma razstavila tako lepe in dobre stvari, da se pred njeno veliko vetrino ne ustavljajo radi le sami otroci, temuč tudi veliki, posebno pa dobroživci. V kanditah je tudi tržaški Pavlin razstavil nekatere prav izvrstne izdelke.

Omeniti je tudi tovarne sladčic in čokolade firme Kluge e Comp. iz Prage zaradi obsega njenega delokroga, ta firma mnogo tega blaga izvažja v tuje čezmorske in severne kraje, in firme G. Schreiber iz Gradca, ki se bavi samo z suharom vsake vrste ter izvažja tega blaga velikanske množine.

Za sladkarijami pridejo moke raznih mlinov, med katerimi ima tržaški parni mlin *Ecconomio* eno prvih mest gledé velikosti, prometa in tudi kakovosti blaga. Tekmuje s tem mlinom Ritterjev mlin iz Stražiš pri Gorici in pa parni mlin iz Lvova (Josip Thorn in drugi), kateri je razstavil jako fine, morda najfineje moke. Razstavili so še ti-le mlini: Tržaški parni mlin, Gallè-tov mlin iz Bistre, Rieterjev mlin iz Ajdovščine, parni mlin Lutz e Naeff iz Celja in kakih 8 manjših mlinov. — Moramo pa reči, da poljske in tržaške moke so najlepše in da Trst gledé na to obrtnijo ni za drugimi deželami, temveč da je ta obrtnija v Trstu dobro razvita.

Zdaj preidemo na pivovarne. Razstavile so v posebnih paviljonih jako okusno pivo te le pivarne: Plzenska, Dreherjeva iz Schwechata in Trsta, Puntigamska, Reiningshaus bratje iz Gradca, Kozlerjeva iz Ljubljane, Larischeva iz Laškega, Rieterjeva iz Senožec, Judtmanova iz Trsta in še več drugih, posebno českih. To so vam kaj lepo in okusno sestavljeni paviljoni, ki nam kažejo na majhnem prostoru, kako razširjena in dobro ukoreninjena je v Avstriji fabrikacija piva. Avstrija je v tem obziru gotovo tretja v Evropi, kar se vidi uže iz tega, da producira 10 milijonov hektolitrov in izvažja vsako leto na inostransko nad 300.000 hektolitrov raznega piva.

Omeniti nam je še moravskih velikih tovarnic pečenega ječmena (slada) za pivo. Moravska je v tej stroki prva, ker tam raste najboljši ječmen v Evropi, moravski slad, razstavljen v Trstu, prekosi vse druge enake izdelke tako znatno, da ni niti primere. Ta obrtnija raste v Avstriji, osobito na Moravskem, z vsakim letom; izvozilo se je lansko leto tega blaga iz Avstrije nad 700.000 metr. stotov in letos utegne izvoz narasti celó nad 800.000 metr. stotov. Tovarne pečenega ječmena in pivovarne česke in moravske tudi niso pozabile slovanskega svojega izvora, tam najdeš českih na-

pisov dosti; a naši Kozlerji, Galle-ti in drugi niso dali najmanjšega prostora slovenščini. Kako mali duhovi so pač naši obrtniki; morda se bojé, da jim slovenščina prepodi kupce?

Omeniti nam je še razstavljenih predmetov iz svinjskega suhega mesa, v katerem so razstavili posebno „šarkutierji“ iz Trentinskega dobre in okusno narejene reči. One salame, one martadele, oni campini, oni peršuti, to je vse tako okusno, da človeka vabi na ručak, in reči moramo, da so v tej obrtni Italijani, sosebnost pa tirolski Italijani, pravi mojstri. Prav tako znajo ti ljudje delati komposte iz sadja in tako zvano „mostardo“. Ogledati si je treba izložene martadele, salame, campine itd. firm: Luigi Baisi, Brentonico, pri Trentu in Gius. Pedrotti, Mezzolomlardo.

Vabimo posebno kranjske in hrvatske mesarje, da si te fine izdelke dobro ogledajo, ker taki izdelki se dobro prodajajo in izvažajo po vsem svetu; na Kranjskem so se že nekoliko poprijeli tako zvane „šarkutarije“; a še vse premalo, za kranjsko deželo pa bi to utegnil postati važen zaslužek, kajti surovino imajo Kranjci doma in na bližnjem Hrvatskem.

Zraven teh dobrih reči za želodec razstavil je naš finančni erar v steklenem zaboju vse vrste duhana in smotek, kolikor jih rabimo v Avstriji. Iz te izložbe se vidi, da Avstrija je morda prva država gledé produciranja in izdelovanja duhana, v tem zaboju najdeš 50 do 60 vrst duhana za pušenje, kakih 20 vrst za nosljanje in nad 100 baž raznih smotek in spanjoletov.

Koliko se v Avstriji tobaka pridelava in izdelava pa proda, vidi se iz tega-le: Leta 1881. so avstrijske fabrike izdelale blizo 230.000 metr. stotov tobaka za nosljanje — gotovo lepe množine.

(Dalje prihodnjič.)

Šolske stvari.

O spremembi šolske postave.

Pri zborovanji „Slov. učiteljskega društva“, o katerem smo v zadnjih „Novicah“ na kratko poročali, poročal je v imenu društva „o spremembi šolske postave“ z ozirom na razmere slovenskega šolstva g. Govekar tako-le:

„Šolsko postavo od dne 14. maja 1869. leta so pozdravljali nekateri z veseljem, drugi pa niso nič dobrega od nje pričakovali. Med posvetovanjem postave so poslanci desne stranke — med njimi Slovenci — dvorano zapustili, kajti očitali so jej, da se premalo ozira na potrebe drugih narodnosti ter da je poglavitno na korist nemški stranki. Učitelji pa so jo sploh radostno pozdravljali. Ako pa tukaj govorimo o učiteljih, moramo sploh misliti le bolj na mestne učitelje, na ravnatelje po mestih in na šolske nadzornike. Glas nas učiteljev iz dežele se malo kje začuje, ako se pa začuje, se navadno preupije. A kmalu se je pokazalo, da se učiteljska postava ne dá tako strogo povsodi izpeljati in vlada je dovolila izjeme za Kranjsko, Galicijo, Primorje, kar se tiče šolskega obiskovanja.

Uže šolski in učni red ni tako strogo doktrinaren in abstrakten, ampak se bolj ozira na faktučne ali dejanske razmere.

Za kranjsko deželo smo dobili deželno šolsko postavo l. 1873. in še enkrat popravljeno — ali boljše rečeno **pokvarjeno** — l. 1879.

Od leta 1870. ali sploh od časa, ko je v dejanje stopila šolska postava, pokazalo se je marsikaj, kar ni govorilo za postavo. Ni ga v Cislajtani deželnega zbora, ki bi ne govoril zoper šolsko postavo. Pritožbe

so prišle do naučnega ministra Strehmeyerja, in le-ta se je sam izrazil, da po nekaterih krajih šolske oblasti predaleč segajo, kar se tiče osnove novih šol in silenja ali moranja otrok v šolo in uže ta minister je dovolil olajšave, to je bolj voljno in mečjo izpeljavo šolskih postav. Ko je nastopilo Taaffejevo ministerstvo, so pa silili poslanci desne stranke, ki so podpirali in še vedno podpirajo njegovo politiko, naj vlada prijenja s šolsko postavo. Pritožbe bile so vzlasti zoper čedalje večje stroške za šolstvo; znano je, da na Štajarskem pravna stranka v deželnem zboru pri posvetovanji o šolstvu vselej dvorano zapusti, ker neče deželi tako ogromnih stroškov nakladati.

Kakor znano, je v državnem zboru poslanec Lienbacher navetoval, naj bode otrokom dovoljeno, stopiti z 12. letom iz šole ter da naj bi o tem določevali deželni zbori. V državnem zboru, v zbornici poslancev je bil sprejet Lienbacherjev nasvêt, a gosposka zbornica ga je zavrgla, priznavši ob enem, da je treba nekaj odjenjati, a vso stvar je zopet izročila vladi, to je, okrajni in deželni šolski sveti imajo razsoditi, ali se sme olajšava dovoliti občinam, katere za to prosijo. Vlada se v gosposki zbornici ni nič kaj potegovala za Lienbacherjev predlog, tako, da je bilo videti, kakor bi hotela vso stvar zavleči.

A temu ni bilo tako. Letos je vlada sama inicijativo nastopila in predložila gosposki zbornici novelo, katera še več obsega, kar je poslanec Lienbacher nasvetoval. Skupno ministerstvo, katero je to novelo predložilo, navélo je tudi vzroke, zaradi katerih je vlada sama nasvetovala preuredbo nekaterih paragrafov v državni šolski postavi. Gosposka zbornica, to je njen šolski odsek, pa dosihmal ni predložil svojih nasvetov ter misli vso stvar zavleči, kajti v šolskem odseku imajo še, dasi nenaravno, ustavoverci večino.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Od prvega obroka pospeli smo se po dobro izpeljanih, v osrednji kupeljnih zidín vravnanih stopnicah gor na vrhni obrobek, od kjer se prične polagoma kuplja zavijati v obok. Tudi na tem obrobku narejeno je hodišče z železno ograjo enako oni na spodnjem, in v kljub slabotnih čutnic obhodil sem kupljo tudi tu gor na okrog. Pregledovati sem mogel ob enem tu v neposredni bližavi tudi mozaične olupšave, s katerimi je prenapolnjena in bogato ozališana vsa ogromna cerkev, osobito pa še kuplja. Na milijarde še pod centimeter malih raznobarnih kamenčkov je pridruženih tu drug k drugemu, ki v bližavi kažejo le okorne črte, poteze in slikarije, od dna bazilike ogledovani pa toliko krasoto.

Daljni pot proti vrhu kuplje pelje na okrog in polagoma navkreber med njenim obokom in kositarsko streho. Mnogo v streho vdelenih lin osvetluje ta pot. Vrh kuplje, to je ondi, kjer se prične svetilnica (laterna), narejeno je na njeni zunanji strani zopet hodišče z železno ograjo. Ko smo stopili tu vên, oj! kolika višava! kak razgled! kolik lepo- in daljnovid! Tudi tukaj naj bi vsak romar padel na kolena, ter zahvalil se Bogu za tako veliko srečo, da mu je dal dospeti le-sém.

Poglejmo zdaj vsaj nekoliko krog sebe! Pod sabo vidimo strmo, polzko kupeljno streho. Mnogo močnih železnih kaveljnov vdelenih je v njo, da se o popravah morejo na nje obešati lestvice; ob enem pa služijo oni